לא נחלקו התנאים אלא לענין פתיחת חלון, **וְלִסְתּוֹם** – אבל לענין סתימת חלון, כגון אם היה לאדם חלון פתוח לחצר במשך שלוש שנים, ובא שותפו ובנה קיר מול החלון, **לְאַלְתַּר** – מיד **הָוֵי חֲזָקָה** לזה שבנה את הכותל, ואין צריך שישתוק במשך שלוש שנים, משום **שֶׁאֵין אָדָם עָשׂוּי שֶׁסּוֹתְמִים** את **אוֹרוֹ בְּפָנָיו וְהוּא שׁוֹתֵק**, אלא מוחה הוא מיד, וכיון ששתק, משמע שהוא מודה שמתחילה החזיק בחלון שלא כדין.

שנינו במשנתינו: **לָקַח בַּיִת בְּחָצֵר אַחֶרֶת לֹא יִפְתְּחֶנּוּ לַחֲצַר הַשּׁוּתָּפִין**. מבררת הגמרא: **מַאי טַעְמָא** – מה הטעם שלא יפתחנו לחצר השותפין. מבארת הגמרא: **מִפְּנֵי שֶׁהוּא מַרְבֶּה עֲלֵיהֶם** – על בני החצר **אֶת הַדֶּרֶךְ** – בני אדם העוברים דרך חצרם, ואין צניעות לבני החצר. מקשה הגמרא: **אֵימָא סֵיפָא, אֶלָּא אִם רָצָה, בּוֹנֶה אֶת הַחֶדֶר לִפְנִים מִבֵּיתוֹ וּבוֹנֶה** את **הָעֲלִיָּיה עַל גַּבֵּי בֵּיתוֹ**. ואם הטעם ברישא משום ריבוי אנשים שישתמשו בחצר, יקשה, **וְהָלָא** אף כשבונה חדר בתוך ביתו ועליה על גבי ביתו הוא **מַרְבֶּה עָלָיו אֶת הַדֶּרֶךְ**, שהרי יש בביתו דיירים נוספים. מתרצת הגמרא: **אָמַר רַב הוּנָא, מַאי** – מה ששנינו שבונה **חֶדֶר** בתוך ביתו, אין הכוונה שיכול לבנות מבחוץ, אלא **שֶׁחֲלָקוֹ** את ביתו **בְּשָׁנַיִם** ובנה מחיצה באמצעו, **וּמַאי** – ומה ששנינו שיכול לבנות **עֲלִיָּיה** על גבי ביתו, אין הכוונה שיכול לבנות קומה מעל ביתו, אלא שבונה **אַפְּתַאי** – יציע, כלומר מחלק את גובה חדרו במחיצה. וכיון שלא הוסיף על דירתו מבחוץ, יכול לעשות זאת אף שעל ידי זה הוא מרבה דיורין בחצר, שהרי מותר לו להביא הרבה אנשים לתוך ביתו.

משנה

משנה זו עוסקת בשותף שיש לו חזקה שפתחו פתוח לחצר, והוא רוצה לפתוח את הפתח במקום אחר: **לֹא יִפְתַּח אָדָם** מביתו **לַחֲצַר הַשּׁוּתָּפִין, פֶּתַח כְּנֶגֶד פֶּתַח** שכנו, **וְחַלּוֹן כְּנֶגֶד חַלּוֹן** שכנו, אלא צריך להרחיק מעט את חלונו שלא יהיה מול חלון חבירו, ולא יראה לתוך ביתו.

דינים נוספים בענין פתיחת דלת וחלון: **הָיָה** הפתח או החלון **קָטָן, לֹא יַעֲשֶׂנּוּ גָּדוֹל**. היה לו פתח **אֶחָד, לֹא יחלקנו וְיַעֲשֶׂנּוּ שְׁנַיִם** – שני פתחים. **אֲבָל פּוֹתֵחַ הוּא לִרְשׁוּת הָרַבִּים פֶּתַח כְּנֶגֶד פֶּתַח וְחַלּוֹן כְּנֶגֶד** חַלּוֹן של בית אחר הנמצא בצידה השני של רשות הרבים. **הָיָה** הפתח לרשות הרבים **קָטָן, עוֹשֶׂה אוֹתוֹ גָּדוֹל**, וכן אם היה לו פתח **אֶחָד** לרשות הרבים, **עוֹשֶׂה אוֹתוֹ שְׁנַיִם**.

גמרא

הגמרא מבארת מדוע אסור לפתוח פתח מול פתח חבירו. מבררת הגמרא: **מְנָהֲנֵי מִילֵּי** – שאין לפתוח פתח מול פתח חבירו. משיבה הגמרא: **אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, דְּאָמַר קְרָא** (במדבר כד ב) **'וַיִּשָּׂא בִלְעָם אֶת עֵינָיו וַיַּרְא אֶת יִשְׂרָאֵל שֹׁכֵן לִשְׁבָטָיו', מָה רָאָה בלעם, רָאָה שֶׁאֵין פִּתְחֵי אָהֳלֵיהֶם מְכוּוָנִין זֶה לָזֶה, אָמַר בלעם, רְאוּיִן הַללּוּ שֶׁתִּשְׁרֶה עֲלֵיהֶם שְׁכִינָה**, ולכן בירכם ואמר (שם כד ה) 'מַה טֹּבוּ אׇהָלֶיךָ יַעֲקֹב מִשְׁכְּנֹתֶיךָ יִשְׂרָאֵל'. ומחמת ישראל היה כחצר השותפין שהרי לא היתה רשות הרבים אלא במחנה לויה, ומוכח שיש להרחיק בחצר השותפין שלא יהיו הפתחים מכוונים.

שנינו במשנתינו: **הָיָה** הפתח או החלון **קָטָן, לֹא יַעֲשֶׂנּוּ גָּדוֹל**. מבארת הגמרא: **כָּבַר רָמִי בַּר חָמָא לְמֵימַר** – לומר, שאם יש לו פתח **בַּר אַרְבַּע** – ברוחב ארבע אמות **לֹא לִישַׁוְיֵיהּ בַּר תְּמַנְיָא** – לא יעשנו שמונה אמות, משום **דְּקָא שָׁקִיל תְּמַנְיָא** – שעל ידי כך הוא נוטל שמונה אמות **בְּחָצֵר**, וכשהפתח היה ארבע אמות נטל רק ארבע אמות בחצר, **אֲבָל** אם יש לו פתח **בַּר תַּרְתֵּי** – ברוחב שתי אמות, **לִישַׁוְיֵיהּ בַּר אַרְבָּעָה שַׁפִּיר דְּמֵי** – מותר לו להרחיבו ולעשותו ארבע אמות, מפני שגם כשהפתח היה ברוחב שתי אמות היו לו בחצר ארבע אמות בנגדו, ואינו מפסיד גם פתח של שמונה אמות כלום לשותפו. **אָמַר לֵיהּ רָבָא**, לעולם גם פתח של שמונה אמות בחלקו לשנים, משום **שְׁמָצֵי אָמַר לֵיהּ** – שיכול השותף לומר לו, **בְּחַד פִּיתְחָא** – בפתח אחד **מָצִינָא אִצְטַנּוּעֵי מִינָּךְ** – יכולתי להשתמש בחצר בצנעה כשהפתח היה נעול. **אוּלַּם בְּתַרֵי** – בשני פתחים **לָא מָצִינָא אִצְטַנּוּעֵי מִינָּךְ** – איני יכול להשתמש בחצר בצנעה, שגם אם פתח אחד נעול, הפתח השני עלול להיות פתוח.

שנינו במשנתינו: **אֲבָל פּוֹתֵחַ הוּא לִרְשׁוּת הָרַבִּים פֶּתַח כְּנֶגֶד פֶּתַח**. מבארת הגמרא: הטעם שמותר לפתוח פתח לרשות הרבים כנגד פתח בית אחר, הוא משום **דְּאָמַר לֵיהּ** פותח הפתח לשכנו, **סוֹף סוֹף הָא בָּעֵית אִצְטַנּוּעֵי** – הינך צריך לנהוג בצניעות מַחמת **בְּנֵי רְשׁוּת הָרַבִּים** הרואים לתוך ביתך דרך הפתח, ומחמת רוכבי גמלים וסוסים הרואים לתוך ביתך דרך החלונות, וכיון שכך לא הוספתי לך היזק בפתיחת הדלת והחלון.

משנה

משנה זו מבארת דברים שאין לעשותם משום שעלולים להזיק ברשות הרבים: **אֵין עוֹשִׂין חָלָל תַּחַת רְשׁוּת הָרַבִּים**, כגון **בּוֹרוֹת** – חלל עגול ושיחין – חלל ארוך וצר **וּמְעָרוֹת** – חלל מקורה בקירות, ואף שמכסה את החלל, יש לחשוש שהכיסוי יתליע ויפול ובני אדם ינזקו מהחלל. **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מַתִּיר** אם כיסהו בכיסוי חזק דיו **כְּדֵי שֶׁתְּהֵא עֲגָלָה מְהַלֶּכֶת וּטְעוּנָה אֲבָנִים** על הכיסוי ולא יפול, ואין לחשוש שמא יתליע ויפול.

דין נוסף: **אֵין מוֹצִיאִין זִיזִין** – קורות קטנות **וְגַזּוּזְטְרָאוֹת** – קורות גדולות מביתו **לִרְשׁוּת הָרַבִּים**, משום שיש לחשוש שבני רשות הרבים יכשלו בהם. **אֶלָּא אִם רָצָה** להניח קורות מן הכותל לחוץ, **כּוֹנֵס לְתוֹךְ שֶׁלּוֹ** – בונה את הכותל בתוך רשותו, **וּמוֹצִיא** את הקורות לתוך רשותו.

לָקַח – קנה **חָצֵר וּבָהּ זִיזִין וְגַזּוּזְטְרָאוֹת** הבולטים מהכותל, ואיננו יודעים האם הכותל בסוף החצר והזיזין ברשות הרבים, או שהכותל בתוך החצר וגם הזיזין בתוך רשותו, **חָרֵי זוֹ** – מקום הזיזין והגזוזטראות **בְּחֶזְקָתָהּ** שהיא של לוקח, מפני שטוענים ללוקח שהמוכר כנס לתוך שלו.

גמרא

הגמרא מבארת את טעם חכמים שאסרו לחפור ברשות הרבים. מבארת הגמרא: **וְרַבָּנָן** שאסרו לעשות חלל גם אם מכסהו במכסה חזק, טעמם משום **שִׁזְמְנִין דְּמַפְּחִית** – פעמים שיכול המכסה להתליע **וְלָאו אַדַּעְתֵּיהּ** – ולא ישימו לב לכך בני רשות הרבים, ויפלו לבור.

שנינו במשנתינו: **אֵין מוֹצִיאִין זִיזִין וְגַזּוּזְטְרָאוֹת** לרשות הרבים **וְכוּ'**. הגמרא מביאה מעשה בענין זה: **רַבִּי אַמֵּי הֲוָה לֵיהּ זִיזָא** – היה לו זיז בכותל **דַּהֲוָה נָפִיק לְמָבּוֹאָה** – שהיה יוצא למבוי שבו הולכים בני החצירות שסביבו, **וַהֲווּ גָּבְרָא נַמֵּי** – והיה גם אדם אחר הַהֲוָה

המשך בעמוד ג

לֵיהּ זִיזָא דַּהֲוָה מַפֵּיק לִרְשׁוּת הָרַבִּים – שהיה לו זיז שהיה יוצא לרשות הרבים. ולהָוֵי קָא מְעַכְּבֵי עֲלֵיהּ – והיו מוחים בְּנֵי רְשׁוּת הָרַבִּים) באותו אדם, אֲתָא – בא לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי אַמֵּי – לפני רבי אמי לשאול האם הוא מחויב להסיר את הזיז, אָמַר לֵיהּ רבי אמי, זיל קוֹץ – לך וחתוך את הזיז. אָמַר לֵיהּ אותו אדם, וְהָא מַר נַמֵּי אִית לֵיהּ – הלא גם לך יש זיז היוצא למבוי ואינך חותכו. השיב לו רבי אמי, דִּידִי לְמְבוֹאָה מַפֵּיק – הזיז שלי למבוי הוא יוצא וּבְנֵי מְבוֹאָה מַחְלִין נַמֵּי – ובני המבוי מוחלים לי עליו, אבל דִּידָךְ – הזיז שלך, לִרְשׁוּת הָרַבִּים מַפֵּיק – הוא יוצא, וּמַאן מָחֵיל נַמֵּךְ – ומי מוחל לך עליו, כלומר, אין כל בני רשות הרבים מצויים אצלך כדי למחול. הגמרא מביאה מעשה נוסף בענין זה: רַבִּי יַנַּאי הֲוָה לֵיהּ – היה לו אִילָן הַנּוֹטֶה לִרְשׁוּת הָרַבִּים, הֲוָה הַהוּא גַּבְרָא – והיה אדם דַּהֲוָה לֵיהּ נַמֵּי – שגם לו היה אִילָן הַנּוֹטֶה לִרְשׁוּת הָרַבִּים. אֲתָא – באו בְּנֵי רְשׁוּת הָרַבִּים וַהֲווֹ קָא מְעַכְּבֵי עִילָּוֵיהּ – ומחו בו, אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי יַנַּאי – בא לפני רבי ינאי לשאול האם הוא מחויב לקצוץ את ענפי האילן, אָמַר לֵיהּ רבי ינאי,

זִיל הָאִידְנָא וְתָא לְמָחָר – לך עכשיו ובא מחר, מפני שרצה לקצוץ את אילנו שלו, כמבואר להלן. בְּלֵילְיָא שָׁדַר – בלילה שלח רבי ינאי לְקַצְיֵיהּ לְהַהוּא דִּידֵיהּ – לקצוץ את אילנו, לְמָחָר אֲתָא – בא אותו אדם לְקַמֵּיהּ – לפני רבי ינאי, אֲמַר לֵיהּ רבי ינאי, זִיל קוֹץ – לך קצוץ את אילנך, שבני רשות הרבים מעכבים עליך בדין, אֲמַר לֵיהּ אותו אדם, הָא מַר נָמֵי אִית לֵיהּ – הרי גם לך יש אילן הנוטה לרשות הרבים, ומדוע אתה אומר לי לקצוץ את אילני, אֲמַר לֵיהּ רבי ינאי, זִיל חֲזִי, אִי קוֹץ דִּידִי – לך ראה, אם אילני קצוץ קוֹץ דִּידָךְ – קצוץ את שלך וְאִי לָא קוֹץ דִּידִי – ואם אילני אינו קצוץ לָא תְקוֹץ אַתְּ – אל תקצוץ גם אתה את שלך.

הגמרא מבארת את דעת רבי ינאי. שואלת הגמרא: מַעֲיקָּרָא – בתחילה שרבי ינאי הניח את אילנו נוטה לרשות הרבים מַאי טַעְמָא, וְלִבְסוֹף שקצצו מַאי טַעְמָא. משיבה הגמרא: מַעֲיקָּרָא – בתחילה סָבַר שניחָא לֵיהּ – שנח להם לִבְנֵי רְשׁוּת הָרַבִּים באילן זה מפני דְּיָתְבֵי בְּטוּלֵיהּ – שהם יכולים לשבת בצילו, ואחר כך כֵּיוָן דְּחָזָא דְּקָא מְעַכְּבֵי – שראה שבני רשות הרבים מעכבים על אותו אדם שאילנו נוטה לרשות הרבים, הבין שגם באילנו אין נח לבני רשות הרבים, אלא שאינם מוחים בו משום בזבורו, לפיכך שָׁדַר קַמֵּיהּ – שלח לקצוץ את אילנו. שואלת הגמרא: וְלִימָא לֵיהּ – יאמר רבי ינאי לאותו אדם, זִיל קוֹץ דִּידָךְ וְהָדַר אָקוֹץ דִּידִי – לך קצוץ את אילנך ואחר כך אני אקצוץ את אילני, ומדוע דחהו רבי ינאי למחר. משיבה הגמרא: רבי ינאי עשה כן מִשּׁוּם דרשתו דְּרֵישׁ לָקִישׁ, דְּאָמַר על הפסוק (צפניה ב א) 'הִתְקוֹשְׁשׁוּ וְקוֹשׁוּ', שפירושו, הסירו קש מנגד עיניכם ואחר כך הסירו קש מאחרים, כלומר קְשׁוֹט – הנהג בדרך האמת את עַצְמְךָ – תחילה ורק אַחַר כָּךְ קְשׁוֹט אֲחֵרִים.

שנינו במשנתינו (לעיל ע"א): אֲבָל אִם רָצָה כּוֹנֵס לְתוֹךְ שֶׁלּוֹ וּמוֹצִיא. אֲבָעֵיָא לְהוּ – נסתפקו האמוראים בדין זה, אם כָּנַס אדם את כותלו לתוך רשותו וְלֹא הוֹצִיא זיזים וגזוזטראות מיד, מַהוּ שֶׁיַּחֲזוֹר וְיוֹצִיא – האם הוא יכול להוציא זיזים וגזוזטראות לאחר זמן לאותו מקום שכנס בתחילה. היינו, האם אנו אומרים שויתר מקום זה לבני רשות הרבים, או לא. מביאה הגמרא שנחלקו בזה אמוראים: רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, שאם כָּנַס מוֹצִיא זיזים וגזוזטראות למקום שכנס, וְרֵישׁ לָקִישׁ אָמַר, שאם כָּנַס אֵינוֹ מוֹצִיא, משום שמחל על חלקו.

אָמַר לֵיהּ רַבִּי יַעֲקֹב לְרַבִּי יִרְמְיָה בַּר תַּחֲלִיפָא, אַכְּבְרֵהּ לָךְ – אבאר לך במה נחלקו רבי יוחנן וריש לקיש, לענין לְהוֹצִיא את זיזיו לאחר זמן כּוּלֵּי עָלְמָא לֹא פְּלִיגִי – רבי יוחנן וריש לקיש לא נחלקו דְּמוֹצִיא, משום שלא מחל על חלקו. אלא כִּי פְּלִיגִי – נחלקו לענין לְהַחֲזִיר כְּתָלִים לִמְקוֹמָן היכן שהיו קודם שכנס, וְאִיפְּכָא אִיתְמַר – ויש לשנות את מחלוקתם להיפך, רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר אֵינוֹ מַחֲזִיר כתלים למקומם, וְרֵישׁ לָקִישׁ אָמַר מַחֲזִיר, וטעם מחלוקתם, רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר שֶׁאֵינוֹ מַחֲזִיר מִשּׁוּם דִּינוֹ דְּרַב יְהוּדָה, דְּאָמַר רַב יְהוּדָה, מֻצָּר – גבול שבין שתי שדות שֶׁהֶחֱזִיקוּ בּוֹ רַבִּים להלך בו, והבעלים ידעו ושתקו, אָסוּר לְקַלְקְלוֹ, שכיון שמחל הבעלים על חלקו לרבים, הרי הוא רכוש הרבים. וגם הכונס כתליו אינו יכול להוציאם לאחר זמן, שכיון שהניח לרבים לעבור שם, מחל על המקום. וְרֵישׁ לָקִישׁ אָמַר שמַּחֲזִיר את כתליו, ומה שאמר רב יהודה שמצר שהחזיקו בו רבים אסור לקלקלו, הֲנֵי מִילֵּי הֵיכָא דְּלֵיכָּא רַוּוחָא – דבריו אמורים רק במקום שאין רווח לבני רשות הרבים לעבור כשמקלקל את המצר, אבל הָכָא הָא אִיכָּא רַוּוחָא – כאן הרי יש רווח לבני רשות הרבים לעבור גם בלא חלקו, שהרי סתם רשות הרבים רחבה היא.

שנינו במשנתינו (לעיל ע"א): לָקַח חָצֵר וּבָהּ זיזין וּגְזוּזְטְרָאוֹת חֲרֵי הִיא בְּחֶזְקָתָהּ. הגמרא מבארת שאם נפל הכותל יכול לבנותו באותו מקום עם הזיזים: אָמַר רַב הוּנָא, נְפָלָה כותל אותה חצר וזיזים שעמדה, חֲזוֹר וּבוֹנֶה אוֹתָהּ ומוציא זיזים כבתחילה. מֵיתִיבִי – מקשה הגמרא מברייתא, אֵין מְכַיְּירִין בית בסיד, וְאֵין מְכַיְּירִין – מציירים בקיר צורות שצר בסיד, וְאֵין מְפַיְּחִין צורות של מיני צבעונים בְּזִמַּן הַזֶּה – אחר חורבן בית המקדש, מחמת האבל על החורבן. אבל אִם לָקַח אדם חָצֵר מְסוּיֶּדֶת או מְכוּיֶּרֶת או מְפוּיַּחַת, חֲרֵי זוֹ בְּחֶזְקָתָהּ ואין צריך להסיר את הסיד ואת הציורים. ואם נָפְלָה אותה חצר, אֵינוֹ חוֹזֵר וּבוֹנֶה אוֹתָהּ, משום שכל בנין שאין ראשי לבנותו מתחילה, גם אם היה לו ונפל, אינו ראשי לחזור ולבנותו. ואם כן, קשה על רב הונא הסובר שאם נסתרה החצר חוזר ובונה אותה עם הזיזים. מתרצת הגמרא: אִיפּוֹרֵי שַׁאנִי – איסור שונה מהיזק, דהיינו שאת החצר המסוידת אין לבנות שוב מפני שהוא עובר בזה איסור, אך את הכותל עם הזיזים מותר לו לבנות כיון שאין זה איסור אלא רק היזק לבני רשות הרבים.

ברייתא בענין זה: תָּנוּ רַבָּנָן, לֹא יִסּוֹד אָדָם אֶת בֵּיתוֹ בַּסִּיד מחמת האבל על חורבן הבית, וְאִם עֵירֵב בּוֹ – בסיד חוֹל אוֹ תֶּבֶן שהוא מכהה את הצבע הלבן של הסיד, מוּתָּר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, עֵירֵב בּוֹ חוֹל חֲרֵי זֶה טָרְכְסִיד – בנין חזק וטוב, וְלכן אָסוּר לסייד באותו סיד, אבל אם עירב בו תֶּבֶן, מוּתָּר.

הגמרא מביאה ברייתא נוספת בענין אבל חורבן הבית: תָּנוּ רַבָּנָן, כְּשֶׁחָרַב הַבַּיִת בַּפַּעַם הָרִאשׁוֹנָה, רַבּוּ פְּרוּשִׁין בְּיִשְׂרָאֵל – נתרבו אנשים שהפרישו את עצמם שֶׁלֹּא לֶאֱכוֹל בָּשָׂר וְשֶׁלֹּא לִשְׁתּוֹת יַיִן. נִטְפַּל לָהֶן – חבר אליהם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ וְאָמַר לָהֶן, בָּנַי, מִפְּנֵי מָה אִי אַתֶּם אוֹכְלִין בָּשָׂר וְאֵין אַתֶּם שׁוֹתִין יַיִן. אָמְרוּ לוֹ, וכי נֹאכַל בָּשָׂר שֶׁמַּמְנִּו הִיא מַקְרִיבִין עַל גַּבֵּי מִזְבַּח בבית המקדש, וְעַכְשָׁיו בָּטֵל – בטלו הקרבנות, וכי נִשְׁתֶּה יַיִן שֶׁהָיוּ מְנַסְּכִין עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ וְעַכְשָׁיו בָּטֵל – בטלו הנסכים. אָמַר לָהֶם רבי יהושע, אִם כֵּן גַּם לֶחֶם לֹא נֹאכַל שֶׁהֲרֵי כְּבָר בָּטְלוּ מְנָחוֹת שהיו מלחם. השיבו לו, אכן יש לפרוש גם מלחם וְאֶפְשָׁר להיות ניזונים בְּפֵירוֹת. אמר להם, גם פֵּירוֹת לֹא נֹאכַל, שֶׁהֲרֵי כְּבָר בָּטְלוּ בְּכוּרִים שבאו מפירות. השיבו לו, אכן יש לפרוש גם מפירות וְאֶפְשָׁר להיות ניזונים בְּפֵירוֹת אֲחֵרִים שאינם משבעת המינים. אמר להם, גם מַיִם לֹא נִשְׁתֶּה, שֶׁהֲרֵי כְּבָר בָּטֵל נִיסּוּךְ הַמַּיִם, שֶׁתָּקְנוּ, שהרי אי אפשר בלא מים. אָמַר לָהֶן, בָּנַי, בּוֹאוּ וְאוֹמַר לָכֶם את הדין, שֶׁלֹּא לְהִתְאַבֵּל כָּל עִיקָּר [–כלל] אִי אֶפְשָׁר, שֶׁכְּבָר נִגְזְרָה גְּזֵרָה – גזירת החורבן, ונתחייבנו להתאבל מן הפסוק (ישעיה סו י) 'שִׂישׂוּ אִתָּהּ מָשׂוֹשׂ כָּל הַמִּתְאַבְּלִים עָלֶיהָ', וּלְהִתְאַבֵּל יוֹתֵר מַדַּאי אִי אֶפְשָׁר, משום שֶׁאֵין גּוֹזְרִין גְּזֵירָה עַל הַצִּבּוּר אֶלָּא אִם כֵּן רוֹב הַצִּבּוּר יְכוֹלִין לַעֲמוֹד בָּהּ, וזה למדנו מִדְּכְתִיב (מלאכי ג ט) 'בַּמְאֵרָה אַתֶּם נֶאֱרָרִים וְאֹתִי אַתֶּם קֹבְעִים, הַגּוֹי כֻּלּוֹ', דהיינו שאמר הקדוש ברוך הוא לישראל, קיבלתם עליכם בגזירת ארור להביא את המעשר אל בית האוצר, ואף על פי כן אתם גוזלים אותי ואינכם מביאים את המעשר ואת התרומה, וכל העם קיבל את הגזירה. ומן הסתם אם לא היו כל העם יכולים לעמוד באותה גזירה לא היו מסכימים לקבלה, וכיון שרובם ככולם משמע שגזירה שאין הציבור יכול לעמוד בה אינה גזירה. אֶלָּא כָּךְ אָמְרוּ חֲכָמִים בברייתא הנ"ל, שהראוי להתאבל, סָד אָדָם אֶת בֵּיתוֹ בַּסִּיד וּמְשַׁיֵּיר בּוֹ דָּבָר מוּעָט – שטח מועט שאינו מסויד, זכר לחורבן. מבררת הגמרא: וְכַמָּה צריך להשאיר בלא סיד. אָמַר רַב יוֹסֵף, אַמָּה עַל אַמָּה. וְאָמַר רַב חִסְדָּא, בְּנֶגֶד הַפֶּתַח.

ממשיכה הברייתא: עוֹשֶׂה אָדָם כָּל צָרְכֵי סְעוּדָה וּמְשַׁיֵּיר דָּבָר מוּעָט זכר לחורבן. מבררת הגמרא: מַאי הִיא – מה הוא אותו דבר מועט. אָמַר רַב, בַּת צִדְעָא – אין לה לשים סיד בצד המצח שליד האוזן כדי להשיר את שערותיה. וכל הדינים הללו נלמדים מהפסוק שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קלז ה-ו) 'אִם אֶשְׁכָּחֵךְ יְרוּשָׁלַיִם תִּשְׁכַּח יְמִינִי, תִּדְבַּק לְשׁוֹנִי לְחִכִּי וְגוֹ', אם לא אֶזְכְּרֵכִי, אם לא אַעֲלֶה אֶת יְרוּשָׁלַיִם עַל רֹאשׁ שִׂמְחָתִי', ומכאן למדנו שיש לזכור את חורבן ירושלים. שואלת הגמרא: מַאי – מה נלמד מהמילים 'עַל רֹאשׁ שִׂמְחָתִי'. משיבה הגמרא: אָמַר רַב יִצְחָק, זֶה אֵפֶר מַקֵּלָה – אפר שריפה שֶׁנּוֹתְנִים בְּרֹאשׁ חֲתָנִים זכר לחורבן. אָמַר לֵיהּ רַב פָּפָּא לְאַבַּיֵי, הֵיכָא מַנַּח לָהּ – היכן מניחים בראשם של החתנים את האפר, בְּמָקוֹם שמניחים בו תְּפִילִּין, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה סא ג) 'לָשׂוּם לַאֲבֵלֵי צִיּוֹן לָתֵת לָהֶם פְּאֵר תַּחַת אֵפֶר', ומשמע שאבלי ציון היו

המשך בעמוד כט

שמים אפר במקום הנחת תפילין. ממשיכה הברייתא: וְכָל הַמִּתְאַבֵּל עַל יְרוּשָׁלַיִם זוֹכֶה וְרוֹאֶה בְּשִׂמְחָתָהּ, שֶׁנֶּאֱמַר (שם סו י) 'שִׂמְחוּ אֶת יְרוּשָׁלַיִם וְגִילוּ בָהּ כָּל אֹהֲבֶיהָ שִׂישׂוּ אִתָּהּ מָשׂוֹשׂ כָּל הַמִּתְאַבְּלִים עָלֶיהָ'.

הגמרא מביאה ברייתא נוספת בענין זה: תַּנְיָא, אָמַר רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בֶּן אֱלִישָׁע, מִיּוֹם שֶׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ דִּין הוּא שֶׁנְּגְזוֹר עַל עֲצַמֵּנוּ שֶׁלֹּא לֶאֱכוֹל בָּשָׂר וְלֹא לִשְׁתּוֹת יַיִן, אֶלָּא שֵׁאֵין גּוֹזְרִין גְּזֵרָה עַל הַצִּבּוּר אֶלָּא אִם כֵּן רוֹב הַצִּבּוּר יְכוֹלִין לַעֲמוֹד בָּהּ. וּמִיּוֹם שֶׁפָּשְׁטָה מַלְכוּת הָרְשָׁעָה שֶׁגּוֹזֶרֶת עָלֵינוּ גְּזֵירוֹת רָעוֹת וְקָשׁוֹת, וּמְבַטֶּלֶת מֵמֶנּוּ תּוֹרָה וּמִצְוֹת, וְאֵין מַנַּחַת אוֹתָנוּ לְיַקֵּנֵם לִשְׁבוּעַ הַבָּא – לעשות לבנינו ברית מילה, (וְאָמְרֵי לָהּ – ויש אומרים שאינה מניחה לנו לַעשות יְשׁוּעַ – פדיון הַבֵּן), דִּין הוּא שֶׁנְּגְזוֹר עַל עַצְמֵנוּ שֶׁלֹּא לִישָּׂא אִשָּׁה וְלְהוֹלִיד בָּנִים, וְעל ידי כך נִמְצָא זַרְעוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ כָּלֶה מֵאֵלָיו, ולא יהרגו על ידי נכרים, ולא תתבטלנה המצוות מחמת הגזירות, אֶלָּא שלא גזרו משום שהַנַּח לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל, מוּטָב שֶׁיִּהְיוּ שׁוֹגְגִין במה שהם נושאים נשים ואינם יודעים שיש איסור בדבר, וְאַל יִהְיוּ מְזִידִין, שאם אתה גוזר עליהם שלא לישא נשים, מתוך שלא יוכלו לעמוד בגזירה זו, יבטלוה במזיד.

הדרן עלך חזקת הבתים